

ПРОСТОТА И ПРОСВЕЂЕНОСТ

— Р. М. ТАСИЋ —

Простота је живела у селу а Просвеђеност у граду. Тај њихов једнолики живот трајао је вековима, и то им је већ било досадно! Са тога, у једно време, науме да се мало по свету прођу. Обе се једновремено кренуше на пут, савршено не знајући једна за другу, а нису се ни иначе познавале.

Пошла једна а пошла и друга, па се тако тамо негде, на путу, сусретоше.

„Куда ћеш?“ упитаће Просвеђеност Простоту, по своме обичају веома поносно.

„Идем у град“, одговори ова понизно и погледа у земљу: „а ти?“

„Ја у село!“ добаци јој Просвеђеност опет онако поносно, па се по томе растадоше, не рекавши више ништа једна другој.

Полако, полако, па стиже Просвеђеност у село, готово надута што јој сељани на сусрет не изидоше. Дике нос зато, па не хоћаше никада видети. Стаде се шепурити и бурити, чинити се узвишенијом него што је у ствари. Сељани је видеше, па, готово се људи запрепасташи. Хтели би нешто да јој рекну, али не знају шта ће.

Ништа, забезекинули се — па то. „Нисам ја амо дошла тек онако“, мишљаше ова видећи збуњене сељаке: „хоћу да им исприповедим свој науку“. И отпоче: „Револтирам се опсервирајући вашу бесцијалност! Агенција сваког *savoir vivre* дегутира ме! П*уј!...“

Сељаци стали баш као укопани. Не знају шта је

хтела тиме рећи. Отуда рекоше: „Ми не разумемо, говори простије“.

А она ће на то: „Вулгарност није моја карактеристика! Њу ћете наћи код профанах који су персонализовани у Простоти!“ И тек онда је почела беседити тоном високим; сипала је фразу за фразом, што је сељаке још већма збуњило, а она је само пировала.

То се сељанима досади, па је почеше избегавати, тек што јој не рекоше: „Ти ниси била за нас, па што си нам и долазила? Можеш, ваза, ићи!“ То јој није годило, пошто је она мислила да сељаке цивилизује, да их Простоте ослободи. Али, где сад! Наплази на отпор! Томе се није надала.

Сада је баш стала, па о томе размишља, а после ће се већ кренути опет у град, тамо, где су јој сви наклоњени и где јој ропски служе, само да буду узвишенији.

За ово време, док је просвеђеност деловала, ни Простота није седела бадава. Стигла је и она намери: дошла је у град. Боже, како је она изгледала! Хода по граду, а од стида ништа не види; скоро о свакога се очеше, сваки је гурне од себе, а она не уме рећи: „Зашто?“

Видеше је грађани и стадоше јој се ругати свакојаким речима. А она, нема — у земљу да пронадне.

Почеше пружати прете на њу, па чу и то где јој довикнуше: „Ако си нут помела, свињац нам је празан.“

И на то се стадоше још подрумљивије отимати, ко ће пре да је тамо допрати.

„Ја ћу!“ вели један.

„Немој ти!“ каже други. „Ја боље умем. Она мене

Чедомил Мишобвић, српски књижевник.

познаје а тебе не! Ја сам јој, чини ми се, неки род, истина далак али тек род!“ И сви тако редом, на већ да је згазе, а она на то изусти само: „Па —“ и ућута, на што се сви скупа насмејаше.

Ишла је подуже по граду, па помела пут, а хтела би да се уклони одатле, јер јој беше посве досадно. „Покажите ми пут, хоћу да се вратим!“ А они, ти грађани, од бесноће дадоше јој сленца да је из града изведе. И опет нова поруга, нов јад и нов срам!

А како је мислила кад је у град полазила! „Отићи ћу у град, да се чему научим, да више не будем овако проста; а када се врием, бићу за цело нешто више него сада!“ Преварила се, јадница!

Нема јој спаса; утече од сленца и ноће у село.

На неготе месту, на коме и први пут, сусрете се са Просвећеношћу.

„Ну, враћаш се из села, па како тамо?“ упита је Простота понизно.

„Та свакојачко! Или правије — никако! Глуви су до зла Бога! Простота их је затуцала толико, да не знају ни „ба!“ рећи. А ти из града, је ли?“

„Да, управо отуда!“

„Па како је тамо?“

„Насела сам, ето ти! Насмејаше ме, наругаше ми се, да не могах ни главе дићи од њихових безочних напада. Њих је њихова Просвећеност изопачила толико, да све што је просто и из народа презиру, а себе међу тим веома цене и уздижу. Зато сам пошла опет у село; мени је тамо најбоље!“

„А мени опет у граду!“ каже Просвећеност, па се и по други пут растадоше, не познавши једна другу, али зато једна о другој истину извеше.

То је било пре неколико тисућа година; али да се нешто и данас њих две сусретну, могле би и опет занодети исти разговор, а не знам да ли би га исто онако и завршиле...

ЛЕПА ВАНДА

У сјајном двору Крашевског кнеза
Веселе бујно. И поноћ тиха
И слатког санка често се прела,
На овет главу савио њиха.
Час куле звекну, час вили се диже,
А час се песма за песмом ниже.

Витези ири из Пољске славне
Кнезу су гости. А уз њих тамо
Ванстају госне девогом равне
Мајскоме дану, па' себи само.
Изгледа као крај мача бритка
Најлепшег цвећа расута хитка.

Ал' к'о што с ружом залуд се жери
Све дишно цвеће што поље носе,
Тако и Ванда, кнежевска њери,
Надмаша редом све друге госне;
И пред њом чари губе се њине
К'о јасне звезде кад зора сине.

Погледајте је. Низ плећа бела
Спушта се коса подобна злату,

Коврче две, три лебде врх чепа,
А две, три пале по нежном врату;
А све се скупа нише и глба
К'о хитри вази над ветар шмба.

К'о осмех нежни пролећа млада
Лице је њено, а преко њега
К'о рујни зрачак кад јутром пада
И зари грудву аланинског снега,
Тако се ружен разлпна, гори,
К'о да је сад баш вољубац створи.

Ах, па те очи! К'о поноћ мрзачна
Тако су крие, страшно к'о пак'о;
Па' није, није, ни светлост зрачна
Најлепшег дана не свија тако,
Па' нех их гледа к'о с' нада смело:
Да може глати у сунце проло....

И јети усмех и поноћ цела,
И звек се ори и песме звуци,
Ал' све сад преста. И Ванда лена
Подиге куку у белој руци.
Зангра осмех на лицу њену,
А с малих уста жубор се зрену:

„Госводо,“ рече, „Ја знадем добро
„Да од вас сваки лепоту цени,
„А да је многи и датор побр'о
„И на том пољу знало је мени.
„А знам још и то, да с' неки броје:
„У вечно робље лепоте лоје.

„Да, све то знадем. Ал' ипак саде
„Ја само здравни витезу томе,
„Који ми делом доказа даде
„Кол'ко не цени очаран мноме.
„Покаж'те, дакле, Ванда вас зове:
„Који је вредан здравнице ово.“

И јекну грохот на ову шаљу,
Засмејаше се све госне редом,
Ал' многа од њих за усну илау
Зубиће ирив с потјаним једом:
А мушки стали збуњени, неми,
Само им удах из груди стреми.

Витез јој Канска вристуи ири
И глену холо по друштву целу,
Ово је витез славан по крви,
С богатства виђен, ал' и во делу,
Он алем-вретен са врста сина
И диже у вис на доглед сина.

А затим поче: „Још у то доба
„Кад су се влели витези знави,
„Да ће иред лицем Христова гроба
„Продити крају Араба врани,
„И један вредан из дома мога,
„Крону се с њима за славу Бога.

„То беше витез чувен у свему:
„Мишица снажних, а срца чила,
„Кол'ко је било играчка њему,
„А лута борба забава мила:
„Где год је дов'о чиниаше чуда,
„И слава беше уз њега свуда.

„Ал' кад он најзад у лутом боју
„Истрже Сион из адске власти,
„Готерид, краљ свети, иред личност своју
„Позва га тада са вуно части.
„Јунаку срећном на груди паде
„И вретен овај с руке му даде....

„Кнегињо лена, од тога чина
„Много је дана, векова много,
„Ал' овај вретен с оца на сина
„У дому моме чуван је строго,

«За круну нико мек'о га не би, —
«Ал' ја га сада жртвујем теби.»

И Кански мача из кора трже
И студа врстен у бесу плахом;
Стуцано злато кроз прозор врже,
А куцу пасу бланстаним прахом,
«У твоје здравље, најлепша жено!»
И пени куцу у здравље њено.

Настаде плесак, закланета свако,
Ал' уста Вјелски, позната мала.
Пред Вандом он се поклони лако
И две, три речи тихо јој каза.
Њу обан пламен, а глед се смрз'о,
Ал' потом главом махну му брзо.

И тад на ужас госпође многе
Вјелски јој руку пољупцем таче,
И пред њу клече и с једне ного
Цинелу малу најљубиво смаче, —
(Ах, што то беше пожица мала,
Ал' нашто речи, зајуд је хвала!)

И затим пасу руменим вином
Цинелу ову и омет клече:
«Восињо дивна, не могу ниом,
«Оним ти здравим,» тако јој рече.
И пени вино у једном трену,
И награт врати цинелу њену.

И омет плесак... Ал' за све време
Витез је један у страни љут'о.
То беше Клецки. Усне му вене,
Ал' му је срце патило љуто.
Насловен на мач ни мак'о с' није,
К'о камен стоји и удах крије.

Ал' Ваида гледом, што неког тражи,
Пролети друштво и њега свази.
«Шта,» рече, «наше, од моје дражи
«Зар су ти јачи у срцу мрази?
«На' ти се дело од времца боји,
«На' нисам вредна ласкања твоји?»

Клецки се врену. И тајним страхом
У њему срце задрхта врело,
К'о тужни листак пред зимним дахом:
А сен му паде на бело чело.
«Не суди тако,» промуца затим,
«Вог ми је сведок колико натим!»

«Ја киним, пламтиш, девојко драга,
«Ал' сво су речи пред тобом жртве;
«А нисам богат, нит' имам блага
«Да теби вредне принесем жртве;
«Срце, што љуби, то ми је свега, —
«Ал' ја ти, сво, дајем и њега.»

И мача с' нави, миран и ледан,
Само се очи кроз тугу смеше;
Ал' један јак и врисак један,
И лена Ваида крај њега беше;
Одби му руку са мачем голим
И рече: «Стани, сада те волим.»

М. Ј. Мишровић.

ДОКТОРОВ БОЖИЋ

— *А. Хедекшјерн* —

Божић! Сад и некад! Каква разлика.

Али требало би да је сада много срећнији. Он је сад узвишен над глумним হাসкањем и ограниченим видиком,

Тамо где му је био родитељски дом, у средини бо-
рџа и јела, у уским просторима цигљаних зидова —
гледао је он на живот и на све друге ствари очима дру-
гих људи, докле не постаде и он старији: човек од већ
двадесет година! Он је пређе гледао очима очевим, очима
материним, очима старе тетке-Ане, очима наставника до-
маћих и школских. Каква степњеност, каква тамница
за душу!

На ипак није била баш тако опасна та тамница на
обали покривеној фјордовским ледом, осветљена зрацима
децембарског сунца, са својим белим засторима, са си-
вим димом што се високо извија из димњака, са бланста-
ним редом малих окованих прозора....

Ни стари капетан, докторов отац, који још у својој
седамдесетој години иде сигурно по степеницама, ни стара
капетаница, која за време рада баца својим добрим, ти-
хим и љубављу пуним очима узнемирене и сетне погледе
кроз окна на кућни улаз, — не изгледаху ни најмање као
немиљосни тамнички стражари.

Али доктору, који брже одмицаше са саоницама, у
огртачу и дабровској шубари, беше овако сигурно боље.
Чудновато, али му окови ипак не беху неспособни докле
их ношаше. Поред све своје важности он је био веома
срећан. Може бити чак и срећнији него ли што је сад...
Да, срећнији! Тек доцније, ступивши у универзитет, у
ту „слободу духа“, у круг холих душа, он је дубоко осе-
тио своје понижење.

За срећу своју он је ступио у универзитет још до-
ста рано да би могао празнити бокале и липати пуниш
са осталим „пунолетним“ витезима духа који једу хлеб
својих отаца а у слободним часовима скидају и Бога с
престола, одричу везе према родитељима и децју послу-
шност, исмејавају се над љубављу оних супруга који,
своје среће ради, осећају потребу да им свећеник бла-
гослови брак.

Да, било је потребно и слободно дисати! Изгледало
му је као да се ослободио досадне стеге и као да се за-
вио угодним, широким огртачем. Истина, из почетка беше
му као похладно у њему.... За дивно је чудо, што је
ипак осећао како му је било топло крај оних старачких
срдаца који би хтели у своме егојзму и деспотизму да
га целог његова века држе у ропству. А када су младе,
слободоумне девојке кратких коса са свим другарски и
скоро у заштитном тону говориле с њима о слободи из-
бора, о наравствености и старим предрасудама, то би му
се тада између њега и таквих девојака увек јављало при-
вид тихог и детињског лица које му је изгледало тако
чедно, сетно и задивљено. То је била мала Јулија, кћи
пастора у његову завичају, његова другарица из играња,
а о којој је знао да га воли и ако му она никад ни једне
речи не спомену о том. —

За тим је била свађа с оцем. У новинама беше штам-
пано како је доктор Бирк на једној прослави држао го-
вор у част младог, веома даровитог писца којему изјави
захвалност „омладине“ за његове општроумне, неустрашне
нападе на предрасуде и опскурантизам. Из реферата о
његову говору видео је капетан, да су те предрасуде и
тај опскурантизам баш оно што је он више свега ценно
у животу, — те због тога и дође докле, да доктор за три
године не пређе преко очеве прага.

Али му је ове године пред Божић писала мати:
„Дођи нам, Густаве“, молила је она: „отац је већ стар,
а нисам више ни ја свежа као што сам била. Драго чедо,
зар баш хоћеш да ти родитељи умру а да те не пригледе
на своје груди? Буди попустљив и нежан према своме
старом оцу. Хоћеш?“

И тако о Вадијем Дану дође кући.

На широким степеницама стојао је капетан Бирк
тако право и чврсто, исто као кад се оно последњи пут
опраштао од својих драгих мрвара. Али и сада, исто као

и онда, глас му је дрхтао, а срце му снажно закуца кад рашири своје руке и рече: „Здраво, Густаве! Да ли ћеш моћи издржати коју недељу дана код нас стараца? Данно је, мали мој, од како ниси јео у овој кући Божићног колача.“ Мати ништа не рече, али кроз низове бора на њезину старачком лицу као да прође зрак светлости, нарочито још кад у нежном приливу материнске љубави стеже јединца на своје срце.

Наступи вече. Није било ни једне речи о догађајима између оца и сина. Сина је само љубав дочекивала куда год би се окренуо. Она је сијала испод густих очевих обрва цето као год и у нежном и милом материну осмеху. Чак и верне старе слуге сијаху од радости што им је опет дошао г. доктор. А када изађе у двориште да гледа како вранци траже зрна у сноповима сламе, стари Каро затресе својим ланцем, подиже се на задње шане и радосним лајањем јављаше да се и он добро сећа свога господина који је увек имао и лепих речи и нежности за свог старог пријатеља и љубимца, кад год би пролазио поред штенаре.

После тога приђе му капетан, удари га по плећима и рече: „Густаве, не мисли да је детињарија твоје старе матере, јер и мени се баш хоће да опремимо јелку онако као некада, докле си још мали био. Јелка је већ у спремишту.... Па, Густаве, хоћеш ли да је окитимо као пређе?“

Он је, збиља, и сам то желео. Чудновато је, или ова „тамница“, кућа родитељска, не изгледаше му тако тесна као некад. Можда се коликогод и раширила од како је отишао из ње.

Осветлише јелку. Густав седе за бадњидански сто. Свеће бацаху светлост на старце: мати је неуморно вадила све што је било најлепше, а отац је полако, дубоко и достојанствено извлачио димове из нове дуле што му је као Божићни поклон донесе син. Дим из ње није био ни издалека онако пријатан као из оне старе непушене луње, која је била у предсобљу на полици, али он ту непријатност није ником показивао. Шта нише изгледало је као да је капетан баш сасвим задовољан.

А кад отац и Густав легаше да спавају, мати је била још неко време заузета око успремања и склањања разних слаткиша и стакларије. За тим је полако, полако отворила врата од Густавове собе. Он још не беше заспао, те је погледа својим крупним очима:

— Мама!

— Хвала ти, чедо, што си дошао! Да знаш само како нам је пре било дуго и досадно Бадње Вече.

— Ја сам често мислио о вама.

— Знам, Густаве. Везе између деце и родитеља увек су снажне; и свет и људи и нови утисци треба дуго и дуго да трају и да утичу да би их могли и раскинути. Милостиви Бог нека те чува, Густаве. Лака ти ноћ у твојој родитељској кући.

Дуго још није могао Густав заспати. Шта ли му сада друштво ради? Да, сигурно су се договорили да се у овом досадном вечеру искупе код Јована Блума у Железничкој улици, јер су све каване затворене.

У три сата пред зору већ је почело кретање у кући. Капетан Бирк још од неке године свога живота није пропуштао ни једну Божићну Службу, па не хтеде ни овог пута. Узде свећу са свога стола и изађе у предсобље.

— Куда ћеш, ојца?

— Идем да пробудим Густава и да га питам, хоће ли и он с нама.

— Немој, остави га да још спава. Знаш хоћу да верујем, да би и он с нама пошао, само кад не би спавао. Тешко би ми било кад би нас одбио.

Капетан остави свећу, загрли старицу и са пуно љубави погледа јој у очи: „Ми јадни и слаби родитељи!“

Када саонице пролазећи мимо прозор зазвекташе прапорцима, доктор се пробуди. Да, они ће сад у цркву. За што не пробудише и њега? Оно, истину рећи, боље су и учинили што га оставише на миру; њему је драже што је остао код куће.

Ал' у самој ствари давно је већ како није био на Божићној Служби. Оно, за њега и нема смисла ни та служба ни оно ужасно сељачко певање; па ипак не би баш било рђаво кад би се мало освежио у јутарњем ваздуху, јер му се и тако не спава.

Скочи са кревета и обуче се. Мислио је да је њихов стари коњ још у штали. Ако пожури, можда ће одоцити. Од куда му сад та глаупост? А за што не би остао у топлој постели? Шта ли би само рекао Јован Блум кад би га сад видео?

И доиста, стари коњ био је у штали а такође и мале саонице. Стари слуга поможе доктору, те брзо упрегоше коња, а одмах за тим и доктор оде.

Да ли се још сећаш цркве на брежуљку у своме завичају пред освитак Божића? Памећу снежнога дрвећа сија се она и пред истоком и пред зашодом, напомињући својим истоком рођај онога сунца које се у сјају Исусову распростре по свему свету, напомињући својим зашодом вечерњи час нашега живота, када се спремамо да уђемо у отворена гробна врата, да после тога хита по праху нашем у исту цркву ново колена жудно светлости, мира и песме свечане.

По цркви је трептала светлост са унађених свећа. Стари сељани, погурени од терета многих година и тешка пословања, пуни бора што их невоља избразда; сироте сељанке које се целе године мунише крђ својега посла; лако одевена сиротињска деца светлих власи и плавих очица.... све је то седело са изразом чисте побожности и мира душевног. Изгледало је као да је Божићни анђео махањем крила својих за часак уклонио од њих невоље из њихова живота и бриге из њихових срцаца.

Доктор се попе на хор. Поглед му је лутао доле по храму. Ево са свим напред седи отац његов заједно са старим попом. Како су му обележале косе кад се гледају одавде, од горе! Да ли су од бриге за јединицом сином такве постале? А тамо, са друге стране од уласка, погнула се мати његова и тихо се моли. Како је већ покривено борама и како је постарело њезино мило лице! Да ли није те бразде извлачило једну по једну дете њезино? — А поред матере стоји Јулија, другарица његова из играња и пролећног доба земаљског живота, девојка чедних и чистих погледа и отвореног високог чепа. Али око левих јој усница видело се неколико оштрих брижних црта. Да ли те црте не постадоше од мисли и бриге што још вагда ћути њезин другар из детињства?...

Заори се песма и забруја у црквици:

„Данас нам се Исус рађа...“

Како заносљиви звуци! Ама ти си, учо, прави виртуоз! Или то је може бити због тога само што се твој глас тако дивно слаже са осећајем што нам је сад у грудима?

Два женска срца, једно старо а друго младо, као да хоћаху искочити из груди. Старо је молило Сина Свете Деве да јој врати неискazано милог сина, да га избави и изведе из мрежа безверја, безбожности и холости; а младо је тужило за другом из детињства, јер му тај друг беше дражи од свега на свету!

У један мах окреташе се и погледаше на хор — на њему је био Густав и гледао је у њих као да би их хтео погледом обе обухватити, загрлити и на срце притиснути, да су ту све докле му теку ове сузе по успамтелим образима.

Задрхташе обе женске од сувишне радости. Старица се сети дана када јој Бог подари сина који мали и не-

моћан лежаше на њезиним грудма, на кој се учини да га је и опет добила као најзелени и најмилији божићни поклон од Онога који многим и многим замењује и оца и матер. А млада девојка угледа сред мраза и снега дивне руже животног пролећа, на весело климну лепушкастом главом.

Оба ова срца, и старо и младо, нађоше се у молитви Сину Божијем што лежаше на слами у јаслама, и слише се у дубоки уздах:

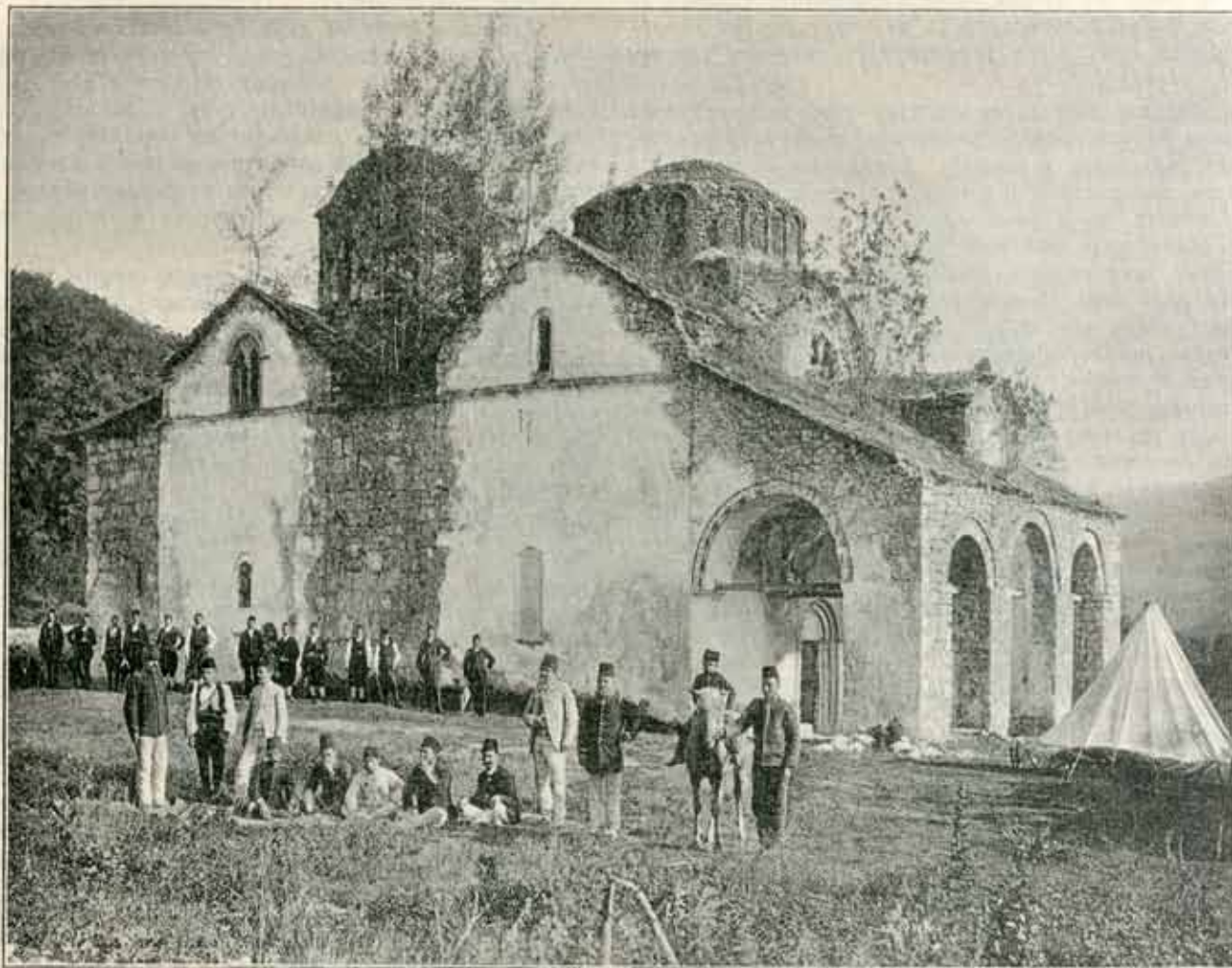
Благословен да си, дивни часе јутарњи; нека би Бог дао да будеш и почетак новог дугог живота пуног мира и љубави!

— а.

НЕКОЛИКЕ МИСЛИ О ТУРГЕЊЕВУ

— П. Ј. ОДАВИЋ —

Тургењеву, том великом песнику човекове душе, писано је доста и у Русији, отаџбини његовој, а и у туђини. Како је проучавао душу човекову, он и није могао бити само Рус и само руски, но је био песник читавога рода људског, и као такав припадао је читавом човечанству. Ко год је читао његове приповетке морао је приметити, да су његови јунаци били Руси само по имену

Манастир Бања код Прибоја.

МОЈА СУДБИНА

(ШАХ АЗИС)

Желећи страшно да зло изобавим,
У песни вибам порок бојних људи
И лаж откривам... Ал' у истој песни
И љубав овам из дна својих груди.

Преда мном стоји трновита става,
Пакао цели злочи ми се руга;
Душмана крвних сретао сам вада,
Ал' на тој стаји ја не сретох друга.

Па овог смела ја у изред крећем:
Оре се песме — никог се не боје. —
Готов да гинем за узоре свете
Ја хвалим Бога и — душмане своје!

Р.

и средњи у којој су живели, иначе да су пре пре свега, и на првом месту, били људи. Као право и великог песника, њега није занимало, нити је привлачило највише духа његова, ништа савремено ни локално. Он је, стављајући у ма какву средину свог јунака, гледао у њему само и једино човека са оним страстима, оним болом и меланхолијом, оним страхом од смрти и пролазности што су од икони потресали и мучили човека. На кад се то зна, а зна се да су у таквом петом схватању природе човекове написани и Хамлет, и Фауст, и Манфред и још много других највећих poetsких дела у светској литератури, онда се тек може видети колико су виска и незнаљачка мишљења неких критичара који Тургењеву замерају тај његов космополитизам. „Он средину није студирао“ веле они: „он се на њу није ни обраћао; оне ситуације свакидањег, стварног живота са његовим националним и социјалним одликама, као да нису ни постојале за њега, а међутим баш оне са средном највише објашњавају човека.“

Којешта! Зар је у слици оквир главно? Зар се човек који промени средину и сам промени? Зар не остаје један и исти, кад вазда има исту главу са истим мозгом и истим вијугама по њему?!

У ствари пак, кад критичари то веле, они се, без сумње, сете Зоде и његове школе натуралиста, а можда се по неко од њих сети и Хиполита Тена.

Они тако мисле и у незнању своме не виде колико самим таквим мишљењем губе и себе осуђују. Зар је фотографија то исто што и вештина сликарства? Зар је оно детаљно описивање и најодвратнијих ствари у животу појезија, и зар је оно у стању да буди заспале осећаје у читаоца и пуни му груди оном племенитом чежњом за све што је добро и узвишено? Па онда, зар ће се читалац прошат кроз такав пургаторијум осећати чистији и бољи?

Јер бадава, ма како се год узело, све лепе вештине, и не водећи рачуна о циљу, имају свој циљ, а то је opleмњавање животиње у човеку. А како ће онај вештак постићи тај циљ, изнесећи читаоцу слике неморала и прљавези, и њих, т. ј. *такве слике*, узимајући као главни предмет свога рада, то, мислимо, није тешко погодити. Ми мислимо, шта више, да оно и није вештак који предмет свога рада види само у његову спољашњем облику, дакле исто онако као што га види и најобичнији човек, и као таквог, дакле, представи га без икакве идеје.

Многи су писци узимали и узимају за предмет свога рада неморал, који је у сваком друштву исто тако обична појава, као год што је и свакидањи хлеб; али само е тога, што су неки од њих у таквим субјектима својим гледали оне црте општег, вековног греха у којем се човек и рађа и умире, успели су да и од таквих предмета створе вештачка дела која читаоце потресају. Докле над једне Хане и једне Мадам Бовари само још више подстрекава бестијалност у човеку, дотле над једне Маргарете и једне Ане Каренине бде саучешће, дакле буде узвишен осећај.

Ми овде не мислимо да повлачимо паралелу између натурализма, с једне, и оног чистог, ако се може рећи, реалног идеализма, којег је представник Тургенев, с друге стране. Не, ми то остављамо позванијима од себе. Тек нико не може спорити, да је правац Тургеневе реалистичан. Само се он разликује од других у томе, што је сав прожман оном дубоком појезијом живота човекова, коју душе, као што је његова, осећају и у најобичнијим моментима и срединама.

Мене као читаоца може највише да потресе, кад у приповетци каквој осетим, колико и у моме животу, у животу једног најобичнијег грађанина, о којем нико осим можда два, три комшије, не зна ни да постоји на овом свету, кад велим осетим, да и у моме таквом животу има нечега узвишеног, неке појезије која је силна и бескрајна као и вечност што је, а коју ја, као човек озбиљне душе и осећаја, нисам ни назирао.

Ето, то мене као обична читаоца потреса; то ме некако дигне и учини да видим и преко свога плота, и прозрем кроз страшну маглу која обавија живот свакога од нас од колевке па до гроба, а која, на жалост, као да је једина стварна.

С тога се не можемо довољно начудити, кад видимо толико и вештака и философа који радницима на пољу лепе књижевности препоручују детаљно студирање обичаја, средине, расе, моменти, дакле свега локалног, као да ми, хтели не хтели, још од рођења свога не носимо на себи печат и своје расе и своје средине.

Зар они не виде да се такви радови преживљују од данас до сутра, да су ефемерни; јер немају потребне снаге ни живота да дуже трају.

У колико је предмет рада неког вештака локалнијег значаја, у толико је ограниченији; та за име Бога, то је тако проста истина.

Шта се, на пример, мене тиче: како су под Бурбоима, у извесном историјском добу, живели чланови какве буржоаске породице, и какве су назоре имали у погледу вере, морала, друштва, едукације, естетичког и физичког уживања, и какве везе има све то са појезијом једном и неразделивом, вечном и безличном као што је и пантеистички Бог?!

Устреба ли ми баш да знам и те стране каквога друштва из каквог доба, ја ћу за то тражити нарочите студије: моралне, социјалне, религијозне, естетичке, и из њих ћу то најбоље видети. А све те студије и специјални радови немају никакве везе ни са појезијом, нити у опште са лепим вештинама.

Једини материјал који су прави песници и у опште вештаци сматрали за заслужан предмет свога рада, биле су оне опште одине великих страсти и осећаја који су кретали људе у историјском добу. Шта више, као да је њиховим сунтлним, савршенијим природама било немогуће, можда чак било одвратно, да мисле и на савремена и локална питања. Зато нас и потресају радови великих вештака, јер у свакоме од њих има и нечега лично нашег: крви нашега срца.

Кад вештак неки учини радом својим, да сваки од нас разуме зашто живи; кад сваки, бацивши поглед у нему прошлост, види да и његов живот ми какав да је, без обзира дакле на ово мизерно класификовање што друштво само врши, — може да има тако узвишен циљ, онда се у душама наших почне да бистри и освежава. Нека дотле неосећана снага обујми нам груди. А кад год се то деси, значи да се осетио прет правог божјег изабраника.

И ето, то су разлози са којих мислимо, да је Тургенев не велики но један од највећих песника свога доба.

Узмите да читате ма коју од његових приповедака, одмах ћете приметити да вас почне обузимати некаква пријатна мирноћа и сталоженост. Оне обичне нервозности ваше подгреване свакодневним, разноврсним ситуацијама, нестане, као да је неко руком однео, и као прву последицу тога осетите неко задовољство. Једним покретом руке своје песник вас је, изнесећи вам догађаје обичног, стварног живота, ставио у сасвим нови свет мисли и осећаја.

Са очију ваших спадне као застор неки и, ова иста средина у којој живите и крећете се, ваши познаници и пријатељи, па и сами ви и ваша прошлост, представе вам се као нешто ново. Потом они први осећаји задовољства појачају, и у један мах осетите, како вам се све биће обрело у неку, ако се може рећи, идеалну равнотежу.

Као никада, живот вам се од једном представи као неко неочењено добро. Оне црне слике што сте некада у моментима несреће, утучености и меланхолије гледали и које су вам живот помрчавале и чиниле га несрећом над несрећама — избледе у вашој машти и нестане их. Обујми вас нека свежина и енергија, и ви би да живите, да се борите, па баш и самој смрти да у очи гледате.

Ето то, то је она сила праве песничке речи и песничког осећаја. И за то мислимо, као год што се оно рекло за Исуса *Ecce homo*, за Тургеневе се може рећи: *Ecce poeta*.

Пред нама је један од његових омањих радова, а тај рад и био је управо узрок овим неколиким мислима. То је она прича, што је на српски преведена под именом *Дневник залуђена човека*. На пољу је хладно, пада снег, ми седимо у соби крај топле пећи и читамо.

Сви који су писали о Тургеневу несумњиво су ту његову причу стављали у позадину осталих радова његових. Међутим, како силна појезија бије из сваке страннице и тога рада његова!

Као некаква бујна река одмах, од почетка, крене вас песник у онај бескрајни и неисприни свет душе и осећаја човекових. Још нисте добро ни крочили њиме, а

пред вас се обре страшна слика смрти, да вас прати све тамо до краја, баш као што вас и у животу прати. Пред вама се низу слике за сликама које стоје у органској вези, а које све скупа представљају историју једнога срца, која гласи:

Био тако један младић који је безгранично волео једну девојку, а која, изгледало је, њега такође воли или ће га волети. Али пре но што су се изјаснили једно другом, дође у њихово место млад један и врло леп велики господин који се из нечистих намера загледа у девојку, обећа јој да ће је узети за жену, и пошто је на тај начин превари, напусти је и за увек оде из њихова

зато и морао му је бол бити бескрајан. А помислите само како ужасни моменти морају то бити за човека интелегентна и осетљива.

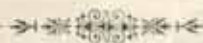
У нас је Тургенев великим делом преведен. Преведена су му сва већа дела: *Рубин, Дим, Оцеви и деца, Новина, Пламбињско мездо*, а преведен је и велики део његових новела које савршенством својих форма и ретким поетским концепцијама, не само да достижу већа његова дела, но по нека их од њих и надмашују. Овде мислимо на *Пролетње вале, Анријку, Фауста, Три сусрета...* Ако је музика најсавршенија вештина, онда се те новеле његове могу упоредити само са каквим симфонијама.

Мадона. Сликао Рафаел.

места. То упропасти младића. После тога изгледало му је као да га је неко гурнуо са каквог високог места у попор. Пад је био страхан и није дуго трајао; али је он у њему читаву вечност преживео. Видео је да га је напустило све; да није било ни једне једине душе која би због тога заплакала за њим, и као мбра притискивала га је тешка туга, и крхала га мисао, да је он човек који се није требало ни рађати. Он вам то истина не прича плачним гласом, на против, по начину причања његова изгледа, као да се помирио са својом судбином, али баш

зато не можемо довољно да препоручимо, нарочито нашем женском свету, радове Тургенјева. Читати Тургенјева, заћи по овом свету, по овој долини плача у пратњи његова духа, значи: од многих путова што стоје пред човеком, ићи оним којим се с најмање потреса корача к смрти, и постизава онај потребан мир и задовољство који су крајња мета целокупног људског рада.

ФЕДОРА

ОД
АЛФОНЗА ДОДЕА

III.

(СРБИЈСТАК)

Кад је изишао, пред црквом није било никога. Стајала су само још запрегнута кола, готова за полазак, из којих је изнемогло кљусе покушавало да дохвати онеке гране с дрвећа. Над мирним крајем лагано изумираху последњи звуци звона. Овда онда на то одговараше потмула грмљавина. Без сумње боље би било да је ди Брео чекао док прође олуја која тек што није настала како се дало познати по страшној оморини, по непомичности и немом очекивању целе природе. Али њему је изгледало немогућно да остане ма и који тренутак још у овом ужасном Виџуу, да можда чује још какву нову лагу. Он удари путем право пред њам и за час се нађе у пољима, чудећи се што не види ону огромну раван којом га је довео Вељон. На месту тога удубљени путеви, јаруге засађене дрвећем.... Иза њега чула се шкрина осовина и старих точкова: то су била последња кола саироншог сабора. Он застаде да упита за пут у Живизи.

— Баш је иза ваших леђа, рече му стари каботен испод арњева својих тешких кола.

Био је то онај исти који је мало час, крај келнераја давао свом колеги тако смишљене савете о употреби еполета.

Велика, риђа девојка, промукла гласа, правилних и сурових црта, у сукњи и рекли, ногу босих и прашљивих као да су посуте врућим пепелом, седела је крај њега и важе се да види с ким то говори њен отац или њен муж, можда и обоје:

— Ако Господи жели може с нама, рече она за поведничким гласом док су радознала лица провиривала кроз прозорчиће на колима, ми ћемо скренути за Месвил, а њега ћемо оставити на његову путу.... То ће бити боље и краће него свако објашњење нарочито пред овом олујом.

Наједанпут грмљавина поста сиљнија тако да се земља затресе као кожа на добошу те то примера ди Брео да прими понуду ових сиротих људи који су били горди што могу да законе једног Парижанина који је дошао, како су мислили, на пратњу глумици. Он се као залуди:

— Глумица?

— И још каква славна, рече с поносом стари, који је био шапач у Периванској касни.... Лујза Федора, чланица Француске Комедије. Она је умрла овде код једног бележника.

Пролазили су поред високих, дрвених, обојених врата, широм отворених, пред којима су била два велика тиса чије су се гране вукле по земљи.

— Ево нас управо код гробља, промрмља каботен. Сајд ће баш да је спусте у породичну гробницу.... нагните се, видите.

И држаљем свога бича показивао је како се на крај дугачке алеје са зеленим шимширом и белим камењем гомила црног одела и непокривених глава клања пред маленом капелом од лажног мозаика и с обојеним прозо-

рима. Па док се његов коњ полагано уз брежуљак дуж малтерисана зида, он додаде:

— То је најлепши гроб у овом крају, одавде до Корбеља нема богатијега.

Велика девојка грубо га прекиде својим истрошеним, равним гласом:

— Ипак ја не бих волела да су ме ту сахранили место моје другарице. Ко ће овде да јој дође, ко ће икад помислити да је она овде, ко ће је поздравити пролазећи мимо, ко ће јој донети киту цвећа, оно цвеће за два суа које би у Паризу, са својим именом урезаним у камен, увек имала?... А да и не рачунам што ће у Виџуу — под патреним обрвама гитаниним засјаше две жеравице — једнога дана имати у друштву своју сестру, а то је јаволеки гадна жена.

— Довста? зашта ди Брео тоном тобож индиферентним, зар одиста држите да је тако невалала?

А старац ће на то стиснутих усана:

— Свега сам је једном видео, али то је доста. Помислите, Господине, да ове године....

Кола су се и даље тешко пела поред зида од гробља, из кога се чуо безбојан, службен, глас који је некако нескладно одјекивао у немој пољској тишини. Ди Брео је био сувише далеко да би чуо красан панегрик што га је овај глас без сумње говорио, ове фразе што их је он навијао на каквом старом, сјајном мотовилу; али га је овај погребни глас опомињао на Деваренове декламације, с његовим стаклетом апсента у руци, и она наивна поверљива саопштења која му је овај шаптао на ухо почеше да му стежу срце доказујући му колико је било истино све оно што је причао пијаница.

— ... Ове смо године, на овдашњем сабору, давали *Али Бабу* и *Геновсу од Брабанга* у корнет Г-је Диго који сад гледате. У недељу после подне ишли смо обоје, као што је обичај, да понудимо познатијим личностима у вароши програме и карте за представу. Код бележника затекосмо Госпође на тераси, на крају врта, и од прве речи познао сам да је све узалуд, да нема никакве наде. Тада из велике фотеле болесничине — после три дана она је умрла — диже се њена мала глава, не већа од песнице, сасвим упала, и јако промењена откако сам је видео у Перивану, и рече: „Узми, Марија.... узми....“ Само то, али тако добрим и умилатим гласом да се мала и ја није могла уздржати од суза.... Ах! та Федора, како да не плачу гледаоци кад чују такав глас.... Али бележникову жену није то дирало. Она се окрете као да ју је мушница печила на ће јој пребацити: „Шта, да ти немаш и сувише својих нара.“ И у исто време, својим нам је сунобраном показивала: „Врата су онамо.... хајд....“

— Ах, како би и она, веселица, радо пошла с нама, упаде рићокоса с прашљивим ногама и поабавим хаљинама....

Поцеше се на брдо, и кола пођоше уским путем преко поља где је једва било места за точкове, и после неколико минута трускања зауставише се на раскршћу више путева од којих је онај најшири и најравнији ишао у Живизи.

— Продужите ли овим кораком, стићи ћете пре олује.... добади стари бохемац ди Бреу који је хитао, готово трчао, само да једном буде сам и да не слуша више

Архатуи пакчаши. Симо В. Стефановић.

причу о таком свршетку њезина живота, који му је раздирао срце и није му давао мира.

Ах! да, сад је имао доказа... због њега је Лујза дошла својој сестри, због њега би ту претрпела хиљаду смрти, у нади да ће га једном видети; али је ли то било могућно? зар није било између њих све свршено, све раскинуто одавно и за увек? Узалуд је он тражио, савест му није пребацивала ни за што.

Премишљајући тако и гледајући преда се, би наједанпут изненађен како се предео променио за неколико часова. Кад је ишао с Вељоном, ту се пружала непрегледна јужњачка равница, која се сијала и треперила под жарким сунчевим зрацима, сва зајарена од страшне жеге; сада под овим истим небом, само ступшеним и као спуштеним, репица у жутих лејама, зелена поља са цвеклом, ружичасте пруге детелине, све се некако чудновато сијало. Цео видик изгледао је осветљен оздо, као какав крај на северу, али летњем северу, пред буру, узрујаном, загушљивом, кад се ништа не креће, ниједно птичје перо, ниједан овсени клас. На једанпут далеко, врло далеко, на крај једнога поља које су косачи журили да покосе пре олује, блесну коса под зраком белог сунца који је долазио иза њега, оздо, с муком пробивши се кроз густа облака, баш изнад гробља, чији се бели зид оцртавао на хоризонту.

Какавни последње збогом оној која је ту спавала он пође, а онај изгубљени зрак сунца на западу као што је додирнуо челик удаљене косе, потражио је и изазвао у далеком памћењу, пре девет или десет година, сличности температуре а и његовом душевном изнемоглошћу оног чудноватог дана, успомену на први сусрет с Федором, једног летњег дана после подне. То је било у једном отменом друштву, на једној *garden-party* у енглеском посланству. Тек је била рецитовала *Сверковину код Терезе* оним својим дирљивим, мало потмулим гласом, оним деликатним запосом целог свог бића... „Изведите ме на поље, умирем...“ рече она ди Бреу не гледајући га, и прошавши кроз низ раскошних салона у богреској палати где се у сјају великих огледала преливала дражесна слика лепе Паулине, нађоше се на крај врта баш уза саму решетку, која је с густим застором од раскошног бршљана одвајала врт од вазда чаробних јелесејских поља.

Јака грмљавина опомену га где је. Топал ветар који је мирисао на сумпор дизао је по путу ковитлаце прашице док је с краја непогодне равни журио севајући жути облак, рашчупан и на крајевима скидан у сиве кишне млазове. Два бела голуба, једине птице у целом пространству, престрављени и раширених крила трудили су се да побегну пред буром. Готово одмах за тим пут се пред његовим ногама стаде осипати крупним кањцима, испрва ретким, потом све чешћим и убрзанијим; најзад наста провала облака и све је до Живизна, до у ноћ, гацао под потоком пламена и воде, клизајући се и глибајући по локвама, не видећи ништа, не осећајући ништа, мислећи само о свом животу са великом глумицом и о оном што су она звали својом љубављу.

Ах, ова општа жена коју су глумци тикали, којој је најнезватнији штатист, најпрљавији старешина класе пришивао којекакве прљавштине, ова жена о којој су људи, долазећи после представе по своје љубавнице, имали

право да кажу: „Лујза је вечерас била бедна.“ „Где је Госпођа?“ У соби с директором или у својој гардероби слуша улогу коју јој чита какав тада чувен писац. Како је беснео и црвенео пред овим вратима; колико ли је мучних часова провео на дивану код уласка, у малом плавом салону где би је чекао док је била на позорници. Из суседних гардероба нико није знао да је он ту. Онда су сви глумци, и мушки и женски чланови, облачећи се при отвореним вратима, додајући једно другом црвену или белу маст, говорили слободно без женирања, као да су сами. Дуж целог ходника разлегало се неславно грохотно смејање, чуо се тамнички арго као што торочу служавке с војницима. А Лујза је све то слушала, па је свакако и одговарала кад је била сама, јер је то био њезин свет, њезин живот. Срце би љубавниково плануло од гнушања при овој помисли. Каткада би, ватрогасцима и машинистима на подемех, силазио на позорницу, вукао се иза кулиса, блед и агрчен као писац какве драме на првој представи њеној, јер му је љубавница на позорници увек проузроковала исте болове. Он је осећао да је овде на сметњи, да је смешан. Али куд би? Играла је свако вече имала је пробе цео дан у позоришту; а да је остави у овом благу саму, да је пусти на вољу, ах, он би полудео. А и она је желела да је он увек поред ње; старија од њега, она је била само у толико љубоморнија, па као они голубови што су мало час пролетели пред савом буром, тако су се и они дуго волели за време грмљавине и вихара.

То је још било најлепше у њину животу. Јест, ове ужасне сцене кад је љутина долазила до беснила, до боја, то је за њега више вредило него оно пренемагање последњих година, оно кобно заглибивање у каботенско блато, кад су га глумци звали „мој мали Франсоа“ а контролори „Господин Маркиз“ и кад су га сви сматрали зех мужем Федориним, великим кулцем карата и удеоичарем у позоришту. Томе је он ишао, клизио лагано, без страсти, без радости, слепом и кукавичком снагом навике, њеног смртног уљускавања, када најзад једнога дана у салону своје матере виде ону с којом ће уживати најлепше дражи брачног живота, своју божанствену малу Шато Фреје....

IV.

Изишавши из воза да пешке пређе, јер га нису чекали, два три километра што су га раздвајали од куће, ди Бреу се нађе на мрачном путу и под небом без облака на ком се гасио дан, док су кад и кад бледе муње, раздирући ћутљив хоризонт, показивале да је крај олуји. Да би што пре стигао, ударио је мртвим путем који је био сав каљав и зарастао у дивљу и још мокру траву. Затим пресече пут скренувши преко изораних и изривених поља по којима олуја беше нагомилала гомиле влажне и клизаве алге. Наједанпут, накрај једне њиве скоро пожете и пуње воде по којој су његове чизме гацале и упадале као у какву бару, дизао се на сумрачном хоризонту велики фабрички димњак, и после неколико тренутака Франсоа ди Бреу нишајући крај капије звонце, радосно га трже.

Ах, како је сладак мирис лимуна после кише, па ово светло и чисто, изнова песком посуто дворниште, пред старом, осветљеном, зградом у стилу Луја XV. После

оне таме на пољу, овде је било особито пријатно. Док је он прелазно перов, шалони се лагано отворише:

— Хајде брже . . . ја сам код детета.

— Је ли му рђаво?

— Није . . . ништа . . .

У материну меzza носе било је нечег тако меког, срећног да се он одмах умири.

Зауоставивши се у предсобљу да свуче своје мокро одело и обућу сву у блату видео је осветљену триезарију и на дивном и чистом чаршаву једно сирам другог постављено за двоје. Он се брзо поне уза степеннице и после једне велике собе уђе у другу мању коју је осветљавала слаба плавичаста светлост ноћне лампе. И кроз трепераву звездану прашину у коју је све наоколо било потопљено, он се примаче постелици од отворена муселина поред које је стајала мати и нежно га дозивала...

лаким наборима обавије их све троје. Како је лепо, како је све остало далеко; какав покој души кад заборави на свет.

У. Петровић.

ВРХУНАЦ ТЕЛЕСНЕ СНАГЕ

НА ИЗМАКУ XIX. ВЕКА

— С. Пашић —

(СРПСТАК)

Млади Руе (сада у двадесет другој години), необично мускулозни, Ђорђе Хакеншмид изба-

Хилендарска гарда.

По његову страсном заносу, по захваљној љубави у оном првом загрљају, по гушењу од жељања, од неказаних признања, изгледало је према сажаливом тону којим га је лагано тешила, да га је она разумела. Како је јадан пријатељ морао тешко провести овај дан! Како је тужно човеку кад види да га оставља неко кога је познавао... рекао би да нешто односе од њега сама.... Па ни она после подне није провела весело. Мала је плакала, била је у ватри.... затим пред вече грозница је пустила, образи су се опоравили и сада спава тако тихо, тако пријатно . . .

— Погледни само.

Мајка дигне завесу и док су њих двоје стајали нагнути над дететом чије је седечасто и кадивасто месо било нежније од најлепшег плода, док се њихов дах мешао с лаганим дрхтајем ових малих полуотворених устаца, муселинска се завеса лагано склони и својим

цује, али не у војничком ставу, него с великим савијањем тела у страну — *сто двадесет два и једну четвртину килограма!* То још нико, до њега, није учинио!

У дизању терета на овај начин, али *обема рукама*, боре се о првенство Бечлија Тирк и Минхенац Бек. И као да ће Минхенац однети победу, јер је последњи пут подигао, *полапоно, сто тридесет и пет килограма!*

Ово су три главне радње у дизању терета. Да би се могло решити: *ко је, у опште, најјачи атлет*, узима се још пет других радња; па се онда свих осам дизања сабирају. На тај начин као да ће Минхенац Бек бити најнајнији, т.ј. најиздр-

жљивији, атлет, јер је у осам радња подигао укупно: *шест стотина тридесет и пет килограма*. Али при свем том није могућно пресудити *ко је најснажнији*, јер у многим радњама и најснажнији уступа овима који су се у једноме начину више вежбали. Тако н. пр. Бек не може подићи једном руком колико Хакенимид, а овај опет не може обема колико подижу Тирк и Бек.

Осим ових главних радња има у тешкој атлетици још много споредних. Тако н. пр.: дизање терета са земље *једним претом*, у чем је, до сада, највећи успех постигао Минхенац *Ханс Шгајрер*, подицавши једним претом са земље — *две стотине шездесет и четири килограма*!

У дизању и држању терета на целом телу, или на леђима, постигли су до сада Берлинац Милер — Бечлија Јагендорфер највећи успех. Они подижу о себи на нарочито удешеној справи цео оркестар (дванаест) свирача с инструментима. Јагендорфер је ове године навршио педесет година, али ради тешку атлетику као и пре десет година.

Сваки може по своме укусу изабрати коју радњу из лаке или тешке гимнастике хоће, или и сам нешто измислити, искомбиновати, па ће, дуго се вежбајући поуздано постићи највећи успех. Само за ово, наравно, треба, што рекао наш Ера, „доста цусте доколице.“

Према овоме што је до сада наведено, није без основа народна прича о оном домаћину, који је сваки дан дизао теле, па га после подизао и као одрасла вола.

Други део тешке атлетике јесте — *хрвање*. За хрвање је потребна најпре велика окретност, па онда снага. Хрвање се врши у данашње време по *француском начину*, који је комбиновао из грчкога и римскога начина. Доуштено је хватање од појаса до главе, али је забрањено уједање, гребање и саплитање. Побеђен је онај, који обема плећкама додирне земљу (под), а док то не буде, борба није решена.

До сада су најбољи хрвачи *од заната*: Американин Ребер, Еберле из Фрајбурга, Џон Пол у Берлину, Рус Лурић, Пољак Питлазински и Французи: Павле Понс и Робинети.

Од хрвача *аматера* најзнатнији су: циновски снажни Рус, Хакенимид, који је прошле године у Бечу показао највећи успех; и од њега доста слабији снагом, али веома вешти и окретни Минхенац, Михаило Хиндлер. Од Срба чувен је као хрвач Аничкић, цинкограф у Лајпцигу. На утакмицама пре две године, међу многим Немцима он је однео прву награду. Не мање је чувен са своје снаге и велике вештине у хрвању и Сима Гарма, Далматинац.

Трећи део тешке атлетике јесте — *бацање камена*. За ову се радњу узима камен од шеснаест до седамнаест килограма подиже, се на раме и, с места или у трку, баца се напред. Разлика је између овакога и нашега бацања у томе, што се тело не сагиба, те више ради рука.

У овој врсти атлетике најбољи је успех постигао, до сада, аматер Лудвиг Луц, Швајцарац, али који већ одавно живи у Хамбургу. Бацање камена највише се негује у Швајцарској. Од Срба који су се у Швајцарској школовали најбољи је успех у томе показао и награђиван бивао — Јоца Јовановић, инжењер.

Поменути Луц баца камен од шеснаест и по килограма *сместа* осам и по, а *из трке* — девет и три четвртине метра.

Као што је напред речено Немци су веома велики љубитељи овога спорта, *тешке атлетике*. У самоме граду Келну има *сто седамдесет* атлетских клубова са *пет хиљада и осам стотина* чланова. У целој Немачкој броји се на *петнаест* хиљада атлета у организованим друштвима, а има их много и неорганизованих. У опште германски народи много полажу за гимнастику, на телесни развитак своје омладине, јер у томе виде *снагу народну*, која је тако потребна у овој великој светској утакмици.

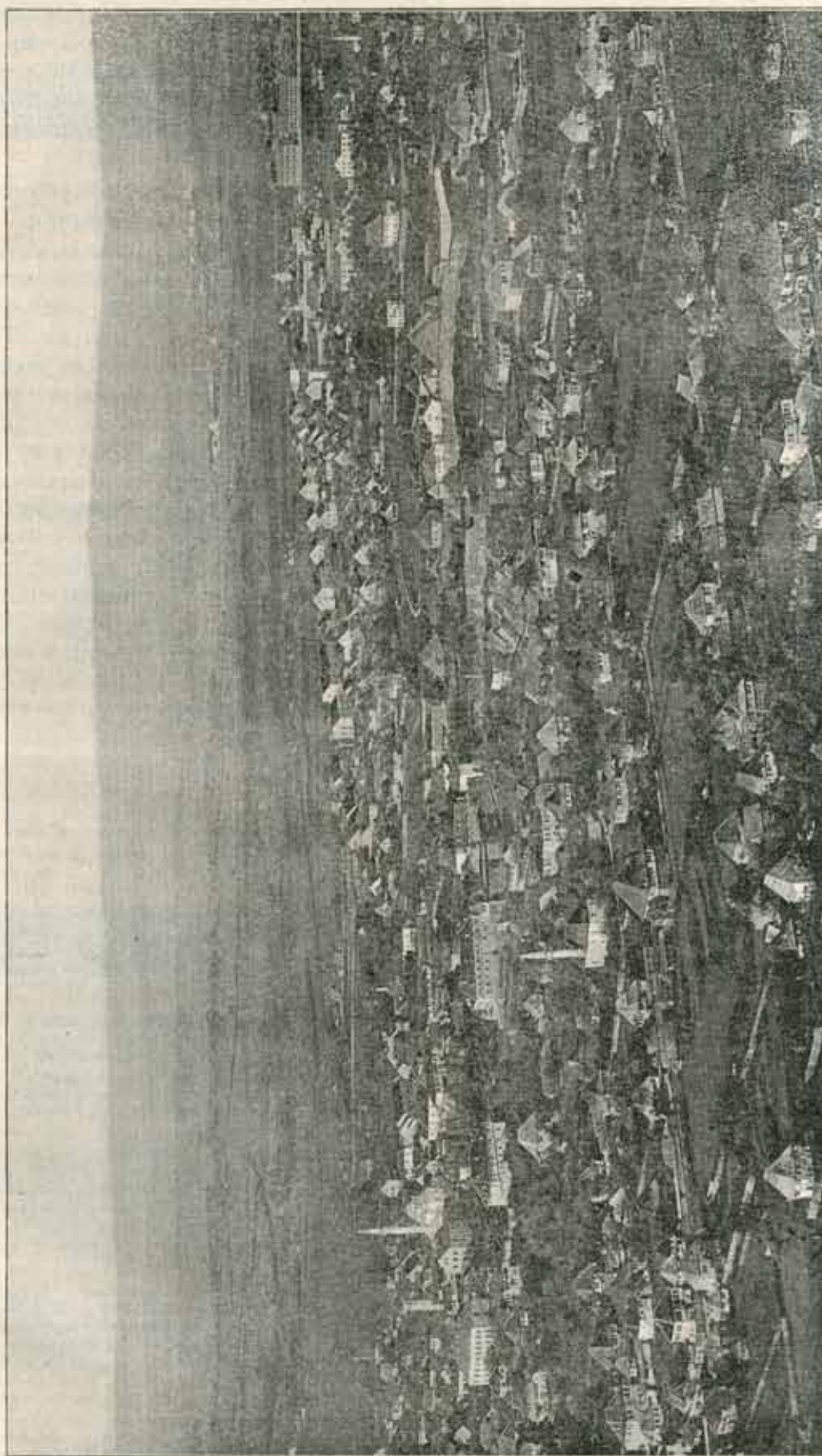
Од Словена највише негују гимнастику Чеси. Они у својим „соколима“, којих имаде на шездесет хиљада, гледају залогу своје народне снаге и одбране према германској најезди. Колики су успех Чеси постигли у гимнастици у опште — показали су на последњој париској светској изложби. Тамо су они на светској гимнастичкој утакмици, на очи целога образованог света, показали шта може да учини један народ, који у ојачању своје физичке снаге — види једини спас свој, јединога поузданог савезника у одбрани од туђина. Јер ма колико се одушевљавао један народ идеалима из своје прошлости, немогућно му их је остварити ако се није постарао да буде кадар „стићи и утећи и на страшну месту постојати!“

Немачка је у своју народну снагу толико поуздана, да је њен највећи државник Визмарк рекао (као некада наш Старина Повак): „Немачка се боји само Бога!“

Овде ћемо навести имена и опис најснажнијих атлета, који данас стоје на врхунцу телесне снаге. Према томе отпадају приче појединаца, који се сами издају за најснажније људе на свету. Утакмица је свакоме слободна, и, као што лепо вели она пословица „ако је Цариград далеко — аршин је близу.“

Ево тих „цинова деветнаестог века“:

1. Ханс Бек, у Минхену. Висина: сто седамдесет сантиметара. Грудни обим, кад удахне: сто

Даналовград.

двадесет и два сантиметра. Врат: четрдесет седам сантиметара. Горња мишица, савијена: четрдесет два и по сантиметра. Година: тридесет шест. Тежина тела: сто десет килограма. *Аматер.*

2. **Пијер Боне**, у Паризу. Висина: сто седамдесет два. Груди: сто четрнаест. Врат: четрдесет два и по. Мишица: четрдесет. Година: тридесет једна. Тежина: осамдесет девет. *Аматер.*

3. **Ђорђе Хакеншмид**, у Петрограду. Висина: сто седамдесет четири и по. Груди: сто дванаест. Врат: четрдесет седам. Мишица: четрдесет три. Година: двадесет две. Тежина: осамдесет девет. *Аматер.*

4. **Ђорђе Лурић**, у Ревалу. Висина: сто седамдесет седам. Груди: сто двадесет пет. Врат: четрдесет седам. Мишица: четрдесет. Година: двадесет три. Тежина: осамдесет три. *Аматер.*

5. **Ладислав Питлазински**, у Варшави. Висина: сто осамдесет пет. Груди: сто деветнаест. Мишица: четрдесет један. Тежина: сто. Година: тридесет четири. *Аматер.*

6. **Ђорђе Расо**, у Минхену. Висина: сто седамдесет шест. Груди: сто осамнаест. Врат: четрдесет два. Мишица: четрдесет шест. Тежина: деведесет. Година: тридесет шест. *Аматер.*

7. **Евген Сандов**, у Лондону. Висина: сто седамдесет шест. Груди: сто двадесет два. Врат: четрдесет пет. Тежина: деведесет. Година: тридесет две. *Аматер.*

8. **Виљем Тирк**, у Бечу. Висина: сто осамдесет. Груди: сто двадесет четири. Врат: четрдесет шест. Мишица: четрдесет четири. Тежина: сто двадесет. Година: четрдесет једна. *Аматер.*

Као што се види на овим атлетима — то нису ни мало *необични људи*: ни по узрасту, ни по тежини, јер има много и већих и тежих од њих. Њихова је снага у развијеним мускулима (мишићима) услед дугога вежбања. Могло би се поставити правило: ко се дуже вежба, а притом уредно живи и довољно се храни — тај ће бити *снажнији* атлет. Ако је посао такав да гони својега радника на све већа напрезања (као што је дизање и избацивање у висину цуних џакова или сандука и т. д.) — може се и без атлетике постати веома снажним

И у нас имаде доста тако ојачаних људи, као н. пр. Драгутић Настић, трговац у Београду, који је у стању да убацује са земље у кола џакове шећера и кафе. Тако се исто веома оснаже и месарски, пиварски и ковачки момци: ако само уредније живе и не пију много алкохолних пића. Али ко хоће да достигне *врхунац снаге*, до које се његово тело може развити — мора се, ипак, подвргнути правилима *тешке атлетике*.

У нас се је тешка атлетика почела од скоро неговати. Први наш атлет јесте Др. Драгиша Станојевић, који је пре двадесет година на утакмицама у Минхену, међу толиким Немцима, био *дружи* на реду.

Наша гимнастичка друштва „Душан Силни“ и „Соко“ поред друге гимнастике обраћају доста пажње и на атлетику. И ми већ имамо приличан број представника тешке атлетике. Од њих су најчувенији: Др. Драгиша Станојевић, Драгољуб Михаиловић, лекар у Бечу, Светозар Петровић („Наполеон“) судија, Николајевић, арт. официр, Љуба Станојевић, члан београдског позоришта, Ресавић, трговац у Београду, Бора Алексић, судија, Јован Стојановић, адвокат и Атанасије Поповић, професор у Београду.

Млађих атлета има међу ученицима виших школа и у трговачкој омладини.

У Србији је *тешка атлетика* боље позната откако је пре три године Лекар Михаилковић по неколиким градовима давао јавне часове и приказивао своје успехе из ње. Тиме ју је веома омилио омладини. И данас се може видети доста ђака (деце) који у недостатку атлетских терета везују камене на мотке, те се на тај начин вежбају. Али треба имати на уму да атлетика, а нарочито тешка, није за млађе испод двадесете године. Родитељи и наставници ваља на ово строго да мотре, јер је већ *бивало* случајева да су од *превремене атлетике* неки деца страдали. За ђаке и децу најбоља је гимнастика: лонга, скакање, трчање, бацање лакога камена, шведска гимнастика, и то увек под надзором наставника, родитеља, одраслије браће или сродника. Циљ је гимнастици не *изванредна телесна снага*, него *уздржљивост и окретност*, те да се може, као наш Старица Повак, и у познијим годинама својега живота рећи:

„А кадар сам стуби и угрби,
И на страшићу месту постојати!“

Чедомиљ Мијатовић, српски књижевник. — Име овог српског књижевника толико је већ познато и цењено како у нашем народу тако исто и у туђини, да је, сматрамо, излишно доносити и његову биографију која је већ више пута доношена у разним листовима.

Ми овом приликом хоћемо само да његов лик и опет прође кроз српски народ, кроз народ који се с пуно права може поносити сном какав је Чедомиљ Мијатовић.

Манастир Бања. — У старој Србији, недалеко од Нове Вароши, лежи ова прекрасна српска задужбина. Делота архитектуре није била у стању да врати манастир сачува од обести освајача српских земаља, него, сто, још и сада показује трагове и њихове обести и њихове разурданости! Манастир овај познат је још и због веома топлог извора на који се и данас стичу болесници који верују у његову моћ лечења.

Мадона. Сликао Равајоло. — Ова слика, најлепши украс Дрезденске Галерије и понос сликарске уметности, нека нас о светлим Божићним празницима опомене на Онога који је животом својим дао угледа човечанству, а смрћу својом искуљење грехова.

Христос се роди! поздрав је који о светлом празнику Христовом рођења иде од уста до уста хришћанских. Христос се роди! узвик је који и ми шаљемо читаоцима својим.

Ариаути пљачкаши. Сликао Р. Отенфелд. — У доба кад ариаути лузули и потпуно безвлашће у њихову завичају убијају угледа турској царевини а сметају мирном културном развоју српског народа у њеним крајевима, уверени смо да ће ова слика (коју је туђин радио) веома али ипак речито говорити о невољи српског народа који једини није ужасне муке од обесних Ариаута.

Хилендарска гарда. У овој величанственој задужбини славнога Стевана Немање и сина му Светога Саве, ради веће сигурности ко-

лико манастирске толико и узвишених посетилаца манастирских, налази се гарда које лично доносимо у овом броју. Ова уста гарда била је стављена као лична гарда и Н. В. Краљу Александру, када је био посетио ову Славну Задужбину којој је по старославном обичају српском Он, као краљ српски, заштитник и бранич.

Бањалука. — Износимо у овом броју слику овог угледног српског града у Босни поносној, нећемо говорити о његовој прошлости, а садашња му судбина позната је сваком Србину.

КЊИЖЕВНОСТ

Критика

Ото Дубислав плем. Пирх. Путовање по Србији у години 1829. Српски превод од Др. Драшине Мијушковића. Издање Академије Наука. У Београду штампано у Државној Штампарији.

Ото Дубислав плем. Пирх, пруски генералштабни официр, прешао је у Београд почетком октобра 1829, а своје путовање по Србији завршио крајем новембра исте године. Он је прво отишао до Пожаревца, где се представио Кнезу, који му је допустио проћи кроз нашу земљу, саставно му дали путовања, и дао му у лицу Цветка Рајковића путог пратиоца. Из Пожаревца Пирх је пошао на исток, али није ишао даље од Мајдан Пека. Одатле се стао смрштати на југ све до Турије. Код тог је места окренуо и југо-запад, прешао Југовицу, Крушевца, Чачак и зауставио се у Ужицу. За тим је пошао на север, доспео преко рудничких гора у Крагујевца, и одатле се вратио на трат у Београд. То није било путовање о којој тадашњој Србији; то је било путовање кроз њу. — Пирх је био добре среће да узима то тово све наше главне луѓе онога времена. Поред Кнеза и његове породице, он је видео оба Кнежева брата, Господара Јована и Господара Јеврема; за тим, Вука, Давидовића, доктор Стејина, проту Матеју, архимандрита Мелентија Павловића; најзад, велики број народних старешина, од којих ћемо поменути само кнежевина рођака, Василија Поповића. — Он је био у везиреву конаку у Београду, становао у канцеларији београдског магистрата, посетио двор у Пељаревићу, видео град ужички, прошао кроз Шарен Конак у Крагујевцу, а пре свега тог завршио и у земунски контамак. — Његово је путовање ишло у zgodno време, непосредно после Јадерског Мира, у трепутку кад се шмекчињо султанов хатишериф, којим ће се прилику припадати на ислено Србији аутономија. Шта је за нас значајно тај царски документ може се разумети само тако, кад се узме на ум да је долаз у Србији било једно привремено стање које је зависило од добре воље београдског кнеза. Пирх је затекао свет у радосном, тогаче свечаном расположењу. Сви су осећали да наступа један нов историјски момент. Надањима се пуштало на вољу: кад се један пут истргла од Порте прва устаника, стадо се веровати да више нема те устанике, која се не може од ње истрћи. У мислима су се предозиде читаве деценије, и у изиред видеа једна Србија сасвим независна, која је у цивилизацији достигла западне државе. Пирх се кретао у једној управо празничној атмосфери; он је то осетио, па се местимце и сам њоме раздрагао. — Његов је путопис иначе пуно података о Србији, који су у оно време, чак и после Ранкеова дела, морали изгледати довољно нови. Ми ту налазимо кратак преглед српске историје, кратак преглед српске књижевности, карактеристичку Вукову радњу, списак места по нахијама, многобројне географске и топографске белешке. Али ово је дело више свега интересантно зато, што је Пирх био човек који је умео да гледа. Он је овакно пуно ствари карактеристичних за њихови живот ондашње Србије. Опис везирског конака, опис ручка код Кнеза у Пожаревцу, опис једне свадбе у Крагујевцу. — ништа више да не помињемо, — обилују живописним појединостима. То су као скице које се с природе узимају у белешкињу. Местимце само изгледа као да је Пирх више синао него пронашао, и на пр. Ужице је код њега тако суморно, тако интересантно, тако феудално, да никада неби смо рекли да је то оно место које сви знамо. Али овај суншак фантазије у описивању ваља ставити на рачун по све романтичкој епоси у којој је Пирх живео. — Очеvidно је да је Пирх имао великих симпатија према нашој земљи. Пошто је рекао да по његову мишљењу Турска не може трајати, он продужује: «Ако сад онет бацимо један поглед на Србију, то ми у њој налазимо способност, сиромност за образовање, за законити поредак, који ће послужити као пример и ослонац околним областима.» — Превод је течан и пријатан.

Ј.

УМЕТНОСТ

Позориште

Народно Позориште: Три Мускетара, драма у пет чинова, у дваоста слика, са епизодом, написали А. Дима Отта и Август Маке. Превео Д. А. Степановић. — Крива, драма у три чина од Рихарда Фоса, превела М. Марковић.

Ви познајете врло добро Три Мускетара као роман, знате врло много прича и анегдота о том забавном роману, о чувеном и уваженом писцу његову и симпатичним јунацима Диминим, и ја ћу да забележим само неколико речи о Мускетарима као позоришном комаду.

У драми је тачка с које се полази и на коју се онет враћа, сукоб између Ришеље-а, кардинала и министра Луја XIII. и Ано од Аустрије, краљице Француске. У том су сукобу краљеви мускетари све и сва, они помажу краљицу, а мрсе планове Ришеље-у. Четири млада човека, четири брата, како вели Теофил Готје, не рођених већ избором абратимљена: Атос, Портос, Арамис и Д' Артањан, храбри, племенити, чувени, сложни, весели, својим заједничким животом, својим авантурама и својим бравурама испуњују делу драму.

Она је као и остале драме Димине, врло занимљива, романтична, живописна, дугачка, испуњена многим лицима, а нарочито је жива, шарена, весела, пријатна. Првих су пет слика најпријатнији део, најзанимљивији, најмање романтичан, највеселији, са најбољим сценама, најчистијим и најживљаним стилем. — Роман је међутим пунији, у њему су јаче повезани догађаји, савршенија је целина, на отуда је он и јаснији, занимљивији и лепши. Тешко је било и свести два свеска романа на једну драму, а да се не осете извесни недостаци у њој. Али Дима је својом познатом вештином, у друштву са Маке-ом савладао понекае ту тешкоћу, и ми смо се пријатно осећали поред Три Мускетара. Представа је била у толико пријатнија што је извођена жарљиво и окретно. Редитељ је био Г. Гавриловић.

Крива. Ваља зато, што смо још у Годињама читали обешање упуцано, да ће умети у овогодшњи репертоар коју драму Фосову: што смо радознали очекивали тај «модерни» немачки комад, и напослетку зато, што смо гледали једну француску драму његога жанра, јаку и одличну, велим, можда због свега тога истакути комад није одговорно очекивању. Тим не мислимо да кажемо да је драма рђавија, но само то, да се добило мање но што се очекивало.

Слика коју комад врља то је стара, ружна, одурна, преслављана и разножањана, слика несавршености човечијског законодавства. У њему су развијене тешке и неизбежне последице те несавршености, варљаве природе човекове, вечитог дуговања за истином и правдом и вечите оскудице у њима. Тома Лер је човек честит и поштен, оптужен за неко убиство и осуђен на вечиту робију. Децесет година доцније пронађу право кривца, а Лера пуштају као невинца. Кад је пошао на робију он је оставио незатамњену младу жену и двоје деце. Шта га је сад у свету чекало? Веда, јад и сиротиња. Жена му у тескоби поста милосница неког крчмара, зла човека, који је мучи и криви; син носач, рђаво васпитан и најзанима, а кћи на иници пронасти. Све се троје пробијало и тегурало кроз живот, осуђено на то законом, који им одузе хранитеља и заштитника. Кад је Лер затекао у тој беди своју жену коју је тако много волео, кад је чуо њено заповињање, кад је видео да је њен милосник туче, он диже руку на завођача и поста убица. Ето шта је закон спремно човечанству, ето шта су они двадесет година недужно одробованих одгајали, ето шта је мрачна тамница избацила у свет: убицу.

Сам је предмет такав, да је навео писца на моралисање, теорисање и декламовање, а притом нематка је природа то врло погодна прилика и разлика, те тако има места дугих и досадних. Уа то још треба изаћи на ум да ту језик ништа није помогао, јер је врао обичан, са изразом без вредности и силнице. Но има сцена које оживљавају драму, које потичу смисао њен, које јој дају извесну јачину и стварају ефекат. То су сцене кад Леру саопштавају да је слободан, па затим кад мати, син и кћи долазе у сукоб, и на послетку кад Лер налази своју жену.

Представљачи заслужују важиу. Г. Л. Станојевић играо је добро Лера.

Разно

Свети Марко од Минел-Анцела. — У Сен-Бриску, у Француској учињено је крајем прошле године једно драгоцено откриће. У једном старом амбару нађена је слика евангелиста Марка од Минел-Анцела, коју је Краљ Франсоа I донео из Италије. Слика је прво била у крвни св. Николе у Рену, и одатле је нестала за време Револуције.

Ирина Фадосова. — Јављају за смрт Ирине Фадосове, чувене приповедачнице руске. Хрома и сува селанка била је слава у целој Русији као најбољи народни певач и приповедач. Она је знала више од сто хиљада стихова народних песама и предања, и у научним круговима у Москви и Петрограду будила је ваља највише интересовање.

Народно позориште. — У Паризу је образован нарочити одбор за оснивање Народног Позоришта. У одбору су, да поменемо само познатија и крупнија имена: Анри Бауер, Морис Бувор, Луција Декан, Анатол Франс, Гистав Жевроа, Октав Мирбо, Камил де Сен-Броа, Ј. Трајје, Емиа Зола.

Revue L' Art Dramatique расисао је награду од 500 динара за најбољи план за оснивање једнога народнога позоришта, које би ишло да ради на народном образовању и на ослобођењу и обнову уметности. Питања на која конкуренти треба да даду одговора ова су:

На које се позване изворе треба нарочито обратити? Скупљање прилога? Државна и општнска помоћ? Селекулација? — Може ли народно позориште бити у којој згради која већ постоји у Па-

рину? У позардном одговору, који би зграда била нарочито подесна? Разлози избора и начини да се у дело приведу. У одрецином одговору, каква би требала да буде нова зграда народног позоришта? — Хоће ли народно позориште бити бесплатно или ће се узимањем владају? Једна цена или различита? — Хоће ли представе бити свакодневне, недељне или свечане и неперодичне? Начин представљања? Стајно глумачко особље? Уговори? Плате? Учество народа у представљању? — Начин администрације, заједнички или посебан? — Избори: уједна трајање власти уједна, одбора? — Репертоар? Да ли је такав репертоар преје востояо? Како створити нов репертоар? Треба ли наше позориште да узме учешћа у политици или да буде отворено свакој идеји? — Различити системи читања и избор дела? Јавни конкурси? — Хоће ли народно позориште бити искључиво књижевно? — Хоће ли се дати места и музички?

Од свију приједних предлога и из свога личног искуства, одбор ће сарадити дофинитиван пројекат.

ИСПРАВКА

Молимо читаоце да исправе у чланку г. М. Цветаћа „Бугарско народно позориште,“ који изиде у прошлом броју, ове нехотичне погрешке:

На страни 379, у првом ступцу стоји:

„На ипак, до пола приличне оперете лакше је доћи него ли до пола приличне опере...“

а треба:

„На ипак, до пола приличне опере лакше је доћи него до пола приличне оперете.“

На истој страни у истом ступцу стоји

„У оперети је на првом месту игра и предавање наших латних и т. д.“

а треба:

„У оперети је на првом месту игра и предавање оних глумних и т. д.“

На истој страни а у истом ступцу само мало ниже:

„... све остало долази у заснак и не вреди ни толико колико, уз све остало, вреде наши гласови на готово и никакви, у оперети...“

а треба:

„... а све остало долази у заснак и не вреди ни толико колико, уз остало, вреде дошн гласови и т. д.“

У истом одсеку друга реченица гласи штампано:

„О тога је много лакше с приличном опером, него ли и баш с мањом оперетом.“

а треба:

„О тога је много лакше с приличном опером него ли и баш с мањом оперетом.“

У одсеку за тим стоји овако:

„За то се опера још једнако развија и напредује, а оперета као неки тренутни текст, и т. д.“

а треба:

„За то се опера још једнако и развија и напредује, а оперета, као неки тренутни текст, и т. д.“

Читуља

† Др. Радмило Лазаревић. Са искреном и дубоком тугом бележимо у читалу српских књижевника име Др. Радмила (Михајила) Лазаревића. У њему српски народ губи веомишито и карактерног сина, а српска књига угледног и вредног радника. Песме беху почетак његова књижевног рада, па и кад од њих пређе на научно поље није могао у себи угушити песника. Његова научна истраживања најрадије се бавише о чадном и левом у природи. Деца беху његова најмилија тема у хитајени, а шарени и несташни левитари у зоологији.

Бележећи овај тежки губитак за српску књигу, дубоко смо ожаловљени што у њему губи и „Нова Искра“ свог највреднијег сарадника.

Његово светло име, његова искрена служба српскоме напретку заслужују, да се као ретко ко, Др. Радмило дуго и дуго са захвалношћу помиње у нашем народу.

БИБЛИОГРАФИЈА

КЊИГЕ

1. Занатлиске задруге и индустријска предузећа, воспевано г. министру економије и г. министру народне привреде, од Аце Милова и овића. Београд, штампарија Д. Јанковићевих, 1899. — В. 8-на, стр. 29. Цена 1 динар.

2. Све досадање беседе Др. Мих. Полита — Десачића. (И део) са позоришним артама из српске политичке борбе од год 1884—1898. У Новој Сци, издање српске књижевне и штампарије Браће М. Поповића. 1899. — 8-на, стр. 305. Цена 3 круне.

„НОВА ИСКРА“ излази 1. и 16. у месецу. — Цена: на год 15, по год 8, четврт год 4 динара; ван Србије год 10 фор. или 20 динара у злату. — Претплата и све што се тиче администрације ваља се Р. Ј. Одавићу, власнику „Нове Искре“, Лубићска ул. бр. 8.

Власник и уредник Р. Ј. Одавић.

Милош Велики — Штампарија Божовића и Митића (Кн. Спом. бр. 35.)

БИБЛИОТЕКА
ГРАДА БЕОГРАДА

3. Педагошка писма једној матери о васпитању сина, од Ериеста Бемфа. За српске матере приредио Др. Стеван М. Окановић, проф. учит. школе. Свесак 1. Београд, штампано у државној штампарији Краљевине Србије, 1899. Паладом књижевара Владимира Валожића. 8-на, стр. 131. Цена 1 и по динар.

4. Браство. VIII. 19 вијата друштва Св. Саве. Уредио проф. Момчило П. Иванћ. У Београду, штампано у Краљ. Срп. Државној Штампарији, 1899. — 8-на, стр. 415. Цена 2 динара за оне који нису чланови Друштва Св. Саве.

5. Гроф А. Н. Толстој: Васкрсеније. (Свесак седми). С руског превоо Јован Максимовић. Издање књижевнице код Вука Ст. Караџића Св. Ф. Огњеновића, у Срем. Карловцима, 1899. — 8-на, стр. 289—335. Цена 20 новч.

6. Dubrovnik (godina IV). Kalendar za godinu 1900. Dubrovnik, izdanje 1 naklada Srpske Dubrovačke Stamparije A. Pazarica, 1899. — В. 8-на, стр. 212. Цена 40 (с поштом 50) новчића.

7. О Арсенију IV Јовановићу Шакабенти. Лекције из историје Краљевине Митроводије. По архивским изворима издао Милутин Јакшић, професор у богословији. У Карловцима, Сри. Манаст. Штампарија, 1899. — 8-на, стр. 240. Цена једна круна и 60 новтура.

8. Милорад Ј. Митровић: Књига о љубави. Баладе и романсе. Београд, 1899. — В. 8-на, стр. 69. Цена 1 динар.

ЧИТАОЦИМА

Завршујући прву годину „Нове Искре“ сматрамо за дужност, да при ступању у другу њезину годину кажемо само ово:

„Нова Искра“, тај једини српски илустровани лист, покренута је и излазила не би ли колико толико понувила осетну празнину у нашој књижевности. Ми знамо врло добро, да „Нова Искра“ има још доста и доста да се развија и усавршује, те да би се о њој могло с правом рећи: испуњује дужност како доликује модерном илустрованом листу. Уредништву никад није недостајало добре воље да лист у томе правцу и развија. Знаоци ће лако запазити колико се „Нова Искра“ развила у томе погледу од 1. броја до овог последњег. — Добра воља и за даље развијање и усавршавање још је вазда ту, те се због тога и надамо да ће „Нова Искра“ у својој другој години бити и лепша и боља. — Жао нам је само што и наша читалачка публика није поклонила више пажње и више добре воље према овом подухећу, а због чега „Нова Искра“ има да отрпи приличан мањак у овој години. Остаје нам да се надамо, да неће тако бити у новој 1900. години.

Због лакше администрације и због веће разноликости у појединим бројевима, од нове године излазиће по два броја уједно (32 стране) сваког 16. у месецу. Цена листу остаје иста која је била и за ову годину.

Ваџима свију завода даваћемо лист за годишњу цену од 10 динара (за туђину 14 динара у злату) ако се буду претплатили најмање за по године у напред.

Пошиљке и за администрацију и за уредништво ваља упућивати власнику и уреднику: Р. Ј. Одавићу, Љубићска ул. бр. 8.

Рекламације појединих бројева примаће се само у року од месец дана.

Власништво „Нове Искре“.